

2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI:10.35774/app2022.02.031
УДК 343.01

Любов Андросович,
викладач Національної академії Служби
безпеки України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3315-4068>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ФІНАНСІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах побудови правової держави, реформування політичної та економічної системи в Україні актуальності набуває протидія організованій злочинності, яка завдає шкоди державі, дестабілізує фінансову сферу, негативно впливає на сучасний стан економіки, ускладнює криміногенну ситуацію.

Організована злочинність давно вийшла за межі національних інтересів. Сьогодні вона перетворилась на всесвітню проблему. Злочинні угруповання все частіше виходять за кордони однієї держави, створюючи аналоги транснаціональних компаній, що займаються злочинним бізнесом. Прослідковується тенденція включення української злочинності в транснаціональні кримінальні структури, що зосереджують свою діяльність у фінансовій сфері. Однією із причин цього є відсутність механізмів, що об'єднують зусилля гілок влади, правоохоронних органів, а також недостатній рівень співпраці з аналогічними структурними підрозділами зарубіжних країн у протидії з виявам організованої злочинності, зокрема у сфері фінансів.

Останнім часом в Україні запроваджується багатовекторний підхід у питанні протидії злочинності, що полягає в здійсненні державного впливу на окремі її види. Але все ще є проблема, що сьогодні немає виваженого прогнозованого підходу на державному рівні щодо формування стратегій в безпековому секторі, що впливає на ефективність запобігання правопорушенням. Саме тому актуальним є вивчення сучасного прогресивного зарубіжного досвіду протидії організованій злочинності.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду у питанні запобігання та протидії організованій злочинності у фінансовій сфері, з'ясування можливостей його застосування в Україні в сучасних умовах.

Ключові слова: *організована злочинність, зарубіжний досвід протидії злочинним угрупованням, правопорушення у сфері фінансів.*

Androsovykh L.

Foreign experience of combating organized crime in the sphere of finance and the possibility of its application in Ukraine

In the conditions of building a rule of law, reforming the political and economic system in Ukraine, countering organized crime, which harms the state, destabilizes the financial sphere, negatively affects the state of economic security, and complicates the already difficult criminogenic situation, is becoming more and more urgent.

Organized crime has long gone beyond national interests. Today it has turned into a worldwide problem. Criminal groups increasingly go beyond the borders of one state, creating analogues of transnational companies engaged in criminal business. The trend of including Ukrainian crime in transnational criminal structures that concentrate their activities in the financial sphere is being followed.

One of the reasons for this is the lack of mechanisms that combine the efforts of the branches of government, law enforcement agencies, as well as the insufficient level of cooperation with similar structural divisions of foreign countries in countering manifestations of organized crime, in particular in the field of finance.

Recently, Ukraine has introduced a multi-vector approach to combating crime, which consists in the implementation of state influence on certain types of crime. But still, in our opinion, the problem remains, which consists in the fact that today there is no balanced and predictable approach at the state level to the formation of various strategies in the security sector; and there is also a slowdown in the implementation of law enforcement strategies in certain areas, which affects the effectiveness of preventing certain types of crimes and crime in general. That is why the study of modern progressive foreign experience in preventing and countering organized crime, in particular in the field of finance, is relevant.

The purpose of the article is to study foreign experience in preventing and countering organized crime in the financial sphere, clarifying the possibilities of its application in Ukraine in modern conditions.

Keywords: *organized crime, foreign experience of combating criminal groups, offenses in the field of finance.*

Постановка проблеми. Україна сьогодні перебуває у стані політичної, економічної, соціальної кризи. Розбалансованою все ще є діяльність органів кримінальної юстиції. Судова система, правоохоронні органи перебувають на стадії реформування, якісних організаційно-управлінських перетворень.

Останнім часом в Україні запроваджується багатовекторний підхід у питанні протидії злочинності, що полягає в здійсненні державного впливу на окремі її види. Але досі, на наш погляд, є проблема, яка полягає в тому, що сьогодні немає виваженого прогнозованого підходу на державному рівні щодо формування різних стратегій у безпековому секторі, а також відзначається гальмування у частині реалізації правоохоронних стратегій в окремих сферах, що впливає на ефективність запобігання окремим видам злочинів та злочинності загалом. Саме тому актуальним є вивчення сучасного прогресивного зарубіжного досвіду запобігання організованій злочинності, зокрема у сфері фінансів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що питанням формування політики протидії злочинності, розроблення стратегії протидії організованій злочинності як на державному, так і на регіональному рівні приділяли увагу такі вчені, як: О. М. Бандурка, В. В. Голіна, Л. М. Давиденко, О. М. Джу́жа, А. Ф. Зелінський, О. Г. Кальман, М. В. Костицький, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, О. М. Литвинов, С. Ю. Лукашевич, В. В. Сташис, В. Я. Тацій та ін. Проте малодослідженим все ще є питання боротьби з організованою злочинністю у сфері фінансів. У цьому аспекті доцільним є вивчення досвіду зарубіжних країн у зазначеній проблематиці.

Метою цієї статті є дослідження досвіду зарубіжних країн у питанні запобігання та протидії організованій злочинності у сфері фінансів, з'ясування можливостей його застосування в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні особливої уваги набуває організована злочинність (далі – ОЗ), що є небезпечним соціально-економічним явищем. У зарубіжних країнах ОЗ то стабілізується, то набуває значного поширення, удосконалюючи механізми діяльності.

Як зазначають К. О. Чаплинський та П. Я. Мінка: «Корені світової ОЗ беруть початок в Італії. Протягом тривалого часу там існували три злочинні організації: Силіційська мафія, Камора і Ндрангета, представники яких періодично викривають у верхніх ешелонах влади Італії. Історично основними сферами діяльності цих угруповань є наркобізнес, відмивання грошей та рекет» [1, с. 7].

Організовані злочинні угруповання існують практично в усіх країнах світу, навіть прогресивних та економічно розвинених: «Якудза» в Японії, «Коза Ностра» в США, остання охоплює близько 6 тис. чоловік, якими керує комісія, що складається з представників 7-8 найвпливовіших родин тощо.

Транснаціональна організована злочинність (ТОЗ) є ключовою проблемою для багатьох держав-членів Ради Європи, оскільки це серйозна загроза верховенству права, що має значні наслідки для економіки, соціального розвитку та громадян. Згідно з деякими дослідженнями, сьогодні в Європі активно діє приблизно 3600 міжнародних організованих злочинних груп. Рада Європи як організація, що має захищати демократію, права людини та верховенство права, зобов'язана відігравати значну роль у боротьбі проти ТОЗ.

Перша проблема у вирішенні питання транснаціональної організованої злочинності полягає у спільному визначенні значення терміна «організована злочинність». Вважаємо доцільним тлумачення «організованої злочинної групи», що міститься в Рекомендації Ради Європи Rec (2001)11, що формулює визначальні принципи боротьби з організованою злочинністю, ідентичні визначенню, яке міститься в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (КТОЗ).

«Організована злочинна група означає структурно оформлену групу в складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до цієї Конвенції, для того, щоб одержати, прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду» [2].

У 1993 р. в рамках Економічної та соціальної ради ООН на сесії Комісії з попередження злочинності й кримінального правосуддя була проголошена доповідь на тему «Взаємодія організованої злочинної діяльності і суспільства в цілому», у якій сформовано перелік ознак, які допомагають пояснити характер негативного суспільно небезпечного явища такого, як організована злочинність. Організована злочинність – це функціонування об'єднаних злочинних осіб чи угруповань, що базуються на економічній основі. Економічну вигоду отримують шляхом надання певних незаконних послуг і товарів чи шляхом надання визначених законних послуг і товарів в незаконній формі. Організована злочинність є конспіративною незаконною діяльністю, в ході якої координується за допомогою ієрархічних структур планування і здійснення цієї діяльності чи досягнення законних цілей, але за допомогою заборонених методів та засобів. Організовані злочинні угруповання часто встановлюють часткову чи повну монополію у сфері надання заборонених товарів і послуг споживачам, тому що таким чином гарантується високий прибуток.

Організована злочинність, як правило, не обмежується виконанням забороненої законом діяльності чи наданням заборонених послуг. Вона також охоплює відмивання «брудних грошей», що здійснюється за допомогою електронних засобів, і переведення цих грошей у легальні види діяльності. «Для корумпування посадових осіб організовані в угруповання злочинці використовують в своїй роботі різноманітні засоби для проникнення в законні види діяльності» [3, с. 10].

Отже, організована злочинність у сфері фінансів – це діяльність групи осіб, що характеризується ієрархічними зв'язками чи приватними відносинами, які дають можливість їх ватажкам контролювати певні території, внутрішні та зовнішні ринки, застосовуючи насильство, залякування, корупцію для проникнення в легальну економіку з метою отримання високих прибутків.

ОЗ становить пряму загрозу внутрішній безпеці всіх держав-членів Ради Європи. Через свій транснаціональний характер такого роду злочини не може припинити жодна окремо держава. Це вимагає цілеспрямованого та всебічного підходу, у т. ч. оперативне застосування механізмів міжнародної співпраці. У відповідь на загрозу ТОЗ європейські держави спільно діяли у рамках різних міжнародних та наднаціональних форумів. Багато з цих структур, наприклад Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків та злочинності, Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) та інститути Європейського Союзу (ЄС), вже довели свою дієвість.

У 20.09.2021 р. відбувся V Харківський міжнародний юридичний форум, на якому проблему захисту за допомогою OLAF фінансових інтересів Європейського Союзу розкрив слідчий, офіцер зв'язків з іноземними державами OLAF Аудріус Повіліунас: «Ось конкретний випадок. ЄС надав бенефіціару кошти для придбання енергетичних елементів. Він придбав ці установки в іншій країні ЄС, а продавець згодом збанкрутував. Через деякий час було встановлено, що ціна становила не 9 млн, а 3 млн, тобто покупка була роздута втричі. Першим етапом є встановлення фактів. Надалі ми проводимо оперативну роботу, в тому числі обшуки. Після того ми надаємо рекомендації правоохоронним органам країн, в яких відбувались елементи шахрайства. Перевага OLAF полягає в тому, що ми можемо проводити розслідування в різних юрисдикціях» [4].

Професор Бристольської юридичної школи, який досліджує фінансові злочини, Ніколас Райдер, на форумі декламував про фінансування тероризму, організованої злочинності та шахрайства у Великій Британії. За його словами: «Аль-Каїда частково фінансувалась із шахрайських операцій. Дуже багато шах-

райств процвітає у сфері громадських та благодійних організацій. Якщо подивитися на стратегію протидії шахрайству в Сполученому Королівстві, то ми побачимо, що дуже багато шахрайства. Це операції з валютою, з нерухомістю та в інших сферах економіки. Подекуди траплялися випадки, коли шахраї намагалися шляхом використання різних державних програм отримати фінансування з боку держави. Оскільки шахрайством ніхто серйозно не займався через загрозу тероризму, то воно розцвіло. Шахрайство становить близько 40% злочинів на рік у Сполученому Королівстві» [4].

Ще одним напрямком організованої злочинності у фінансовій сфері є використання криптовалюти (в т. ч. наркобізнесом), оскільки у більшості країнах вона досі не врегульована на законодавчому рівні. Проте криптовалюта має певну ціну, але через недостатнє законодавче регулювання її використання в операціях із наркотиками забезпечує торговців ними від кримінальної відповідальності. Отож, держави не встигають врегулювати сучасні новітні технології, а це спричинює відсутність належних правових механізмів для протидії ОЗ.

Як бачимо, ОЗ завдає значної шкоди верховенству права та цілісності демократичних інститутів. Витончений інструментарій та насильство, яке використовують кримінальні організації для досягнення своїх цілей, свідчать про те, що вона становить серйозну загрозу для людства, так само як для верховенства права, а отже, для цінностей, що захищаються Європейською Конвенцією з прав людини та загалом Радою Європи. Не можна переоцінити негативний вплив на економіку. Значні суми губляться через несплату податків, відмивання грошей та використанням незаконних економічних ринків, не кажучи вже про непрямі економічні збитки, спричинені організованою злочинністю та її протиправною діяльністю, здатною підірвати авторитет та конкурентоспроможність фінансових і комерційних секторів держави.

З 1958 р. Європейський Комітет Ради Європи з проблем злочинності (ЕКПЗ) сприяв розвитку міжнародного кримінального права, розроблення важливих правових важелів боротьби з ОЗ. Крім того, питання кримінального права нещодавно були визначені Комітетом міністрів як одне з основних пріоритетів програми діяльності Ради Європи на роки вперед. Враховуючи той факт, що низка міжнародних та наднаціональних форумів вже залучена до боротьби з ТОЗ, можна стверджувати, що Раді Європи немає необхідності предметно займатися цією проблемою. Але для такого висновку немає підстав: боротьба з ТОЗ настільки складна, що необхідно об'єднати всі можливі зусилля для у всіх можливих напрямках із залученням тих виконавців, які найкраще підходять для досягнення зазначених цілей. Рада Європи, зокрема ЕКПЗ, мають унікальні можливості і добре зарекомендували себе у сфері кримінально-правової співпраці та можуть сприяти й доповнювати роботу вищевказаних організацій, виступаючи як посередники, забезпечуючи взаємодію зі стратегічними партнерами та розвиваючи співпрацю у всій Європі. Діяльність Організації має бути сумісна та скоординована з тими структурами, які засновані та афілійовані з ООН та ЄС. Це приклад лише двох найбільш значущих організацій, які беруть активну участь у боротьбі проти ТОЗ [5].

У цій галузі, як і в багатьох інших, координація та розподіл завдань відіграють важливу роль для виключення дублювання заходів та їх супроводу, що може негативно вплинути на ефективність кінцевих результатів. Відсутність виразної загальної стратегії щодо запобігання та припинення ОЗ виявляється у використанні різних підходів до визначення загроз та ризиків, вихідних від ОЗ, а також у позначенні можливих «ворогів» та оцінки їхнього потенціалу, що знижує ефективність боротьби із нею. ТОЗ «розвивається» набагато швидше, ніж здатність держав до неї реагувати. Ця ситуація вимагає застосування тільки ефективного підходу до боротьби з ТОЗ, виявлення пріоритетів, прийняття загальних нормативів та застосування єдиних методів їх реалізації практичної діяльності з розкриття та припинення ТОЗ.

Моніторингові органи Ради Європи, з багаторічним досвідом та високим ступенем спеціалізації у різних сферах, пов'язаних з ТОЗ, здатні вирішувати багатоаспектні проблеми, пов'язані з боротьбою проти ТОЗ у загальноєвропейському контексті. Ці органи не лише активно сприяють ефективному використанню та здійсненню конвенцій Ради Європи, що стосуються різних форм ОЗ, але також готують цікаві доповіді, в яких розкриваються конкретні недоліки практичної роботи, і навіть необхідність внесення змін до нормативні документи. Вони також організують численні заходи для збору інформації та підвищення рівня обізнаності щодо важливості дотримання цих конвенцій. Проте, видається, що для ухвалення загального підходу до ТОЗ досвід цих спеціалізованих комітетів потребує більшої скоординованості.

Однак, незважаючи на існування численного правового інструментарію, прийнятого щодо ТОЗ, як і раніше відсутня рамкова загальноєвропейська основа та загальний стратегічний підхід усіх держав-членів до вирішення проблеми ТОЗ. Необхідно враховувати також, що чим вищий рівень інтернаціоналізації злочинності, тим більш активною має бути взаємодія держав щодо боротьби з нею. З огляду на практичний досвід можна зробити висновок, що найбільш успішно це відбувається у рамках міжнародних організацій.

Адже сьогодні сформувалися і діють «професійні» злочинні угруповання, які активно використовують прогалини державної влади з метою здійснення своїх акцій та протидії правоохоронним органам. Вони нерідко проводять акції в різних сферах злочинного бізнесу (зокрема, у сфері міждержавного обігу наркотиків, кредитно-фінансовій та комерційній сферах, торгівлі зброєю, антикваріатом, радіоактивними речовинами тощо). Як правило їх діяльність, пов'язана із відмиванням «брудних грошей», а це становить міжнародну, адже практично всім державам завдається економічна шкода [6, с. 434].

На сучасному етапі міжнародне співтовариство здійснює процедуру відпрацювання політичної домовленості щодо формування глобальних зусиль у боротьбі з різноманітними видами злочинності, зокрема злочинності, що виходить за межі держави чи вчиняється організованими злочинними угрупованнями, до складу яких, як правило, входять громадяни різних держав. У наш час багато країн і міжнародних організацій уже створило консолідацію у питанні боротьби з ОЗ, у тому числі у сфері фінансів (НАТО, Рада Європи, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) тощо).

Науковці виокремлюють два підходи щодо забезпечення запобігання ОЗ та боротьби з нею: «у першому випадку запобігання організованим злочинності здійснюють правоохоронні органи загалом без створення спеціальних органів, покликаних запобігти організованій злочинності (Нідерланди).

Другий варіант більш практичний для використання іншими країнами в боротьбі з організованою злочинністю. Він характерний для таких країн, як США, Італія, Великобританія, Польща, Хорватія» [7, с. 145].

Сьогодні значна частина європейських країн дотримується підходу в боротьбі з ОЗ за допомогою органів, які входять до кримінальної юстиції. Але є країни, які впроваджують адміністративний підхід. Зокрема, Нідерланди, що не застосовують звичайний підхід і не вважають його основним у протидії ОЗ. З 90-х р. у країні почали впроваджувати нову модель, яка з метою запобігання ОЗ доповнила діяльність правоохоронних органів. В Нідерландах діє закон про стимулювання чесної оцінки урядом, який набув чинності у 2003 р. Цей закон наголошує, щоб «перевіряти кримінальне минуле заявників на отримання ліцензій, субсидій або тендерів, так захищаючи уряд від ненавмисного надання нових можливостей для вчинення кримінальних правопорушень. Право на перевірку має центральна або місцева адміністрація за допомогою доступу до відповідної інформації» [8, с. 163].

Отже, боротьба з ОЗ в Нідерландах має превентивний характер та покладена на виконавчі органи влади. Крім того, протидія ОЗ та корупції в цій країні відбувається на інституціональному та процедурному рівнях. Поширеними є гласність та звітність у даному питанні.

Надзвичайно складною є система правоохоронних органів США, яка поєднує і федеральні, і місцеві структури. Федеральні органи США зокрема займаються боротьбою з ОЗ, їх нараховується більше сімдесяти. Серед них можна виокремити декілька, основне завдання яких полягає у протидії ОЗ: «1) ФБР (Федеральне бюро розслідувань); 2) прокуратура; 3) велике журі, яке складається з 23 присяжних і є органом досудового розслідування. Результатом розгляду справи Великим журі може бути або її припинення, або направлення до суду з обвинувальним висновком» [9, с. 142].

У рамках Програми боротьби з ОЗ урядом США було створено об'єднання, яке називається «Ударні сили» та знаходиться під безпосереднім керівництвом з боку Міністерства юстиції США. Варто зазначити, що основною метою цього об'єднання є виявлення груп ОЗ та пошук доказів їх злочинної діяльності. Нормативну базу його діяльності складають кримінально-процесуальне законодавство і спеціальні інструкції Міністерства юстиції США. Отже, запобігання ОЗ у США проводиться, як правило, на двох напрямках: загальному і спеціальному.

Конгрес США в 1970 р. ухвалив Закон щодо організацій, пов'язаних з рекетом та корупцією «the Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act», завданням якого було «викорінення ОЗ в США за допомогою посилення вимог закону при зборі доказів, криміналізації нових діянь, призначення покарань і застосування інших юридичних засобів до нелегальної діяльності, пов'язаної з організованою злочинністю» [9, с. 143].

У Великобританії в 2006 р. також була створена Служба з боротьби з найбільш небезпечною організованою злочинністю SOCA (Serious Organised Crime Agency), основними напрямками діяльності якої є «проведення профілактичної роботи щодо обізнаності населення про організовану злочинність; розкриття кримінальних справ і збільшення обсягу повернутих коштів, отриманих незаконним шляхом; упровадження новітніх способів боротьби з організованою злочинністю. Ефективність діяльності SOCA підтверджують збільшення обсягів вилучених майна і грошей учасників ОЗГ та збільшення кількості розкритих у да-

ній сфері злочинів. Зокрема, з 2007 по 2008 рр. у країні та за кордоном Служба було конфісковано близько 90 т наркотиків класу А» [10, с. 180].

Ефективною є система організаційно-правових механізмів протидії ОЗ в Італії, адже для вирішення цього питання взаємодіють державні установи та громадські організації. Парламент створив Генеральну Раду з боротьби з організованою злочинністю, поряд з якою засновані окружні управління із боротьби з ОЗ та мафією, а також – Державне управління з боротьби з мафією. Завдання зазначеного органу такі: розробка стратегій боротьби з ОЗ; раціоналізація ресурсів, що виділені для боротьби з ОЗ, прийняття відповідних директив, які спрямовані на усунення недоліків чи неефективних дій. Варто зазначити, що Італія є однією з країн, що відмовляється визнавати необхідність розсуду у розслідуванні. Крім того, «у складі Генеральної прокуратури Італії створено оперативно-слідче управління з боротьби з організованою злочинністю та мафією» [11]. Всі зазначені вище заходи ефективні в механізмі протидії ОЗ та корупції в Італії.

Італія є країною, що має «надзвичайне законодавство» та велику кількість нормативно-правових актів, що спрямовані на боротьбу з ОЗ. А зазначені вище державні органи формують єдину систему протидії ОЗ в Італії. Кожні 6 міс. міністр внутрішніх справ перед парламентом звітує про проведену роботу та кожного року доповідає про результат вирішення проблем, які пов'язані з ОЗ. Як бачимо, найбільш успішною країною у цій сфері є Італія. У цій країні для протидії ОЗ створено надзвичайне законодавство, яке містить норми, що є жорсткими щодо боротьби із мафіозними організаціями.

Висновки. Отже, для сучасних держав притаманні загальні тенденції розвитку і трансформації злочинності, яка набуває організованого, міжнародного характеру. Часто злочин був розпочатий в одній державі, а закінчується – в іншій, іноді група злочинів охоплює території декількох держав.

Проаналізувавши досвід боротьби з ОЗ у сфері фінансів різних зарубіжних держав, можна зробити висновки про використані ними засоби та механізми. Насамперед існують два підходи у протидії ОЗ: 1) превентивний характер протидії ОЗ, здійснення заходів щодо запобігання ОЗ правоохоронними органами (Нідерланди); 2) другий підхід – коли протидія ОЗ здійснюється правоохоронними органами разом із спеціальними органами (останній варіант є більш практичним у боротьбі з організованою злочинністю та характерний для США, Великобританії, Італії, Польщі, Хорватії).

Позитивним досвідом у боротьбі з ОЗ є досвід Італії, зокрема щодо створення надзвичайного законодавства у цій сфері, а також наявності єдиної системи адміністративних, кримінально-процесуальних, кримінально-правових засобів протидії ОЗ, високого рівня координації між правоохоронними та судовими органами. Отже, успішний досвід зарубіжних країн можна застосовувати в Україні у боротьбі з ОЗ у сфері фінансів.

Окрім того, щоб протистояти консолідації ОЗ, необхідна координація зусиль та взаємодія усіх держав, які входять до складу ООН та ЄС, за посередництвом Ради Європи та Центру із міжнародного попередження злочинності. Від правоохоронних органів потрібна тісна співпраця у правовій сфері, необхідною також є гармонізація національного законодавства з міжнародним, створення уніфікованої нормативно-правової бази в інтересах усіх країн. Без співпраці та активного пошуку загальних підходів до протидії ОЗ неможливо буде досягти серйозних позитивних результатів у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Чаплинський К. О., Мінка П. Я. Розслідування злочинів, вчинених злочинними угрупованнями : навч. посібник. Дніпропетровськ : Дніпропетр. гуманіт. ун-т. 2009. 225 с.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята Резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 10.05.2022)
3. Основы борьбы с организованной преступностью / под ред. В. С. Овчинского, В. Е. Эминова, Н. П. Яблокова. Москва : ИНФРА-М, 1996. 400 с.
4. Борис О. Як організована злочинність впливає на економіку? Юридична газета. 2021. 21 вересня. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/yak-organizovana-zlochinnist-vplivae-na-ekonomiku-.html> (дата звернення: 10.05.2022)
5. White Paper on transnational organised crime (2015). URL: <https://edoc.coe.int/en/organised-crime/6837-white-paper-on-transnational-organised-crime.html> (дата звернення: 12.05.2022)
6. Філянїна Л. А. Міжнародний досвід запобігання і боротьби з організованою злочинністю. Юридичний науковий електронний журнал 2019. № 6. С. 434–436.

7. Міняйло Н. Є. Зарубіжний досвід запобігання організованій злочинності. Науковий вісник Чернівецького університету. 2013. Вип. 660. С. 144–149.
8. Толкач А.М. Міжнародний досвід кримінально-правової боротьби з організованою злочинністю. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С.163–166.
9. Верченко Л. С. Система та компетенція правоохоронних органів США, які протидіють організованій злочинності. Право і суспільство. 2009. № 5. С. 141–147.
10. Шостко О. Ю. Аналіз ефективної діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організованій злочинності в окремих європейських країнах. Проблеми законності. 2009. № 1. С. 176 –185.
11. Бусол О. Ю. Міжнародний досвід побудови та функціонування спеціалізованих органів з протидії високопосадовій злочинності (в контексті незалежності Державного бюро розслідувань в Україні). Громадська думка про правотворення. 2016. 14 (117). С. 9–23. URL: <http://nbuviar.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2022)

References

1. Chaplynskyi, K.O. & Minka P.Ya. (2009). *Rozsliduvannia zlochyniv, vchynenykh zlochynnymy uhrupovanniamy: navch. posibnyk [Investigating crimes committed by criminal groups: a tutorial]*. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovsk Humanitarian University [in Ukrainian].
2. *Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti, pryiniata Rezolutsiieiu 55/25 Heneralnoi Asamblei vid 15 lystopada 2000 r. [United Nations Convention against Transnational Organized Crime, adopted by General Assembly Resolution 55/25 of November 15, 2000]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text [in Ukrainian].
3. *Osnovy borby s orhanyzovannoi prestupnostiu [Fundamentals of Combating Organized Crime]* (1996) / ed. V.S. Ovchynskoho, V.E. Emynova, N.P. Yablokova. Moscow: INFRA-M [in Russian].
4. Borys, O. (2021). Yak orhanizovana zlochynnist vplyvaie na ekonomiku? [How does organized crime affect the economy?] Yurydychna hazeta – Legal newspaper. September 21. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/golovna/yak-organizovana-zlochinnist-vplyvae-na-ekonomiku-.html> [in Ukrainian].
5. *White Paper on transnational organised crime* (2015). Retrieved from <https://edoc.coe.int/en/organised-crime/6837-white-paper-on-transnational-organised-crime.html> [in English].
6. Filianina, L.A. (2019). Mizhnarodnyi dosvid zapobihannia i borotby z orhanizovanoi zlochynnistiu [International experience of preventing and fighting organized crime]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 6, 434-436 [in Ukrainian].
7. Miniailo, N. Ye. (2013). Zarubizhnyi dosvid zapobihannia orhanizovanoi zlochynnosti [Foreign experience in preventing organized crime]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu – Scientific Bulletin of Chernivtsi University*. 660, 144-149 [in Ukrainian].
8. Tolkach, A. M. (2021). Mizhnarodnyi dosvid kryminalno-pravovoi borotby z orhanizovanoi zlochynnistiu [International experience of criminal and legal fight against organized crime]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 6, 163-166 [in Ukrainian].
9. Verchenko, L. S. (2009). Systema ta kompetentsiia pravookhoronnykh orhaniv SShA, yaki protydiut orhanizovanoi zlochynnosti [The system and competence of US law enforcement agencies that combat organized crime]. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 5, 141-147 [in Ukrainian].
10. Shostko, O. Yu. (2009). Analiz efektyvnoi diialnosti systemy kryminalnoi yustytisii u sferi protydii orhanizovanoi zlochynnosti v okremykh yevropeiskykh krainakh [Analysis of the effective operation of the criminal justice system in the field of combating organized crime in certain European countries]. *Problemy zakonnosti – Problems of legality*, 1, 176 -185 [in Ukrainian].
11. Busol, O. Yu. (2016). Mizhnarodnyi dosvid pobudovy ta funktsionuvannia spetsializovanykh orhaniv z protydii vysokoposadovii zlochynnosti (v konteksti nezalezhnosti Derzhavnoho biuro rozsliduvan v Ukraini) [International experience in the construction and operation of specialized bodies for combating high-ranking crime (in the context of the independence of the State Bureau of Investigation in Ukraine)]. *Hromadska dumka pro pravotvorennia - Public opinion on law-making*, 14 (117), 9-23. Retrieved from <http://nbuviar.gov.ua/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.05.2022.